

2. Hoptsi, O. B., Matvieieva, P. M. (2022). Rysunok, zhyvopys, skulptura. [Drawing, painting, sculpture]. Kyiv : TOV «TsP «KOMPRYNТ», 178 s. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/35071> [in Ukrainian]

3. Dopysovachi Vikipedii, «Hrafika» [«Graphics»]. Ukrainska Vikipediia. URL: <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Hrafika&oldid=421838490> [in Ukrainian]

4. Dopysovachi Vikipedii, «Rysunok (znachennia)» [«Figure (value)»]. Ukrainska Vikipediia. URL: [https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Rysunok\(znachennia\)&oldid=381659770](https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Rysunok(znachennia)&oldid=381659770). [in Ukrainian]

5. Dopysovachi Vikipedii, «Maliunok». [«Picture»]. Ukrainska Vikipediia URL: <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Maliunok&oldid=41361780>. [in Ukrainian]

6. Maistrenko-Vakulenko, Yu. (2010). Kafedra rysunka NAOMA: sohodennia ta perspektyvy. [NAOM Department of Drawing: present and prospects] Kyiv : Ukrainska akademiia mystetstva. S. 11–13. [in Ukrainian]

7. Prokopovych, T. A., Berlach, O. P. (2022). Rysunok. Metodychni rekomendatsii z osvithnoho komponentu: [Drawing. Methodological recommendations from the educational component]. Lutsk, Volyn National University named after Lesya Ukrainka. 17 s. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21230>. [in Ukrainian]

8. Tkachuk, O. V. (2023). Navchalnyi posibnyk z dystsypliny zghidno OPP-OK.15 «Teoriia ta praktyka hrafiky» dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia spetsialnosti : 023–Obrazotvorche mystetstvo, dekoratyvno-prykladne mystetstvo, restavratsiia. [Study guide for the discipline according to OPP-OK.15 «Theory and practice of graphics» for students of higher education of the first (bachelor) level of the specialty] Odesa : Universytet Ushynskoho. 127 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТУЛЯЄВ Володимир Володимирович – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри технологічної та професійної освіти Державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: образотворче мистецтво, комп'ютерна графіка, дизайн, педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TULIAIEV Volodymyr Volodymyrovych – (Candidate of Pedagogical Sciences), Lecturer at the Department of Technological and Professional Education, The state institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky».

Scientific interests: fine art, computer graphics, design, pedagogics.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2024 р.

УДК 796.01 – 044.332:364.614.8(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-339-347

ТУРЧАК Анатолій Леонідович –

кандидат педагогічних наук, професор професор кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2966-0144>
e-mail: A.L.Turchak@cuspu.edu.ua

МАРКОВА Олена Віталіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8416-3442>
e-mail: maarlena49@gmail.com

АДАПТИВНЕ ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Стаття присвячена впровадженню соціальної справедливості через викладання адаптивного фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти, визначенню педагогічних умов, закономірностей, принципів, методів, прийомів і засобів інклюзивної дидактики, створенню якісного освітнього корекційного середовища для учнів з обмеженими функціональними можливостями, а саме – реалізації принципів: рівності й справедливості; доступності і систематичності; інтерактивності у адаптивній фізичній культурі; контенту, що мотивує дітей з вадами у стані здоров'я до навчання; спрощенню когнітивної складності навчального процесу в інклюзивній освіті; вивченню і застосуванню вчителем фізичної культури передового педагогічного досвіду організації навчально-виховної роботи з корекційної педагогіки. Розглянуто проблеми, що виникають при формуванні соціальної справедливості у шкільному колективі, шляхи покращення професійної діяльності у наданні інклюзивних освітніх послуг з адаптивного фізичного виховання на основі створення спеціальних матеріально-технічних і дидактичних умов, що забезпечують високу ефективність навчально-виховного процесу з соціальної адаптації інтелектуально і фізично відсталих дітей. Метою даної статті є розкриття основних компонентів адаптивного фізичного виховання та соціальної справедливості. У ній викладено науково-педагогічні положення, якими слід керуватися у розв'язанні всіх завдань адаптивного фізичного виховання з різними нозологіями у дітей, створенню виховного середовища із забезпечення соціальної справедливості серед учнів закладів загальної середньої освіти. Представлений матеріал розкриває питання педагогіки адаптивного фізичного виховання, соціалізації інклюзивної молоді до реалій сучасного життя, її участі у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі загальноосвітньої школи. Обґрунтовано необхідність виховання функціонально відстаючих дітей шляхом застосування засобів фізичної культури з метою підготовки їх до наступного повноцінного життя, набуття професії, створення гармонійної сім'ї, нормального дітонародження і захисту суверенітету й незалежності української держави. Виділено основні компоненти соціальної справедливості у різних неформальних групах молоді й дорослих та складові адаптивної фізичної культури. У статті розглядається розвиток фізичних якостей школярів з

суттєвими відхиленнями у функціональному стані в адаптивному фізичному вихованні навчальних планів і програм закладів загальної середньої освіти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методичних рекомендацій щодо тренінгів учителів фізичної культури як асистентів (тьюторів) з інклюзивної освіти при адаптивному фізичному вихованні школярів.

Ключові слова: адаптивне фізичне виховання, соціальна справедливість, інклюзивна освіта, корекційна педагогіка, учні з особливими потребами, вчитель фізичної культури.

TURCHAK Anatolii Leonidovych –

Candidate of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education,
Dean of the Faculty of Physical Education
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2966-0144>
e-mail: A.L.Turchak@cuspu.edu.ua

MARKOVA Olena Vitaliivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department
of Theory and Methods of Physical Education,
Faculty of Physical Education,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8416-3442>
e-mail: maarlana49@gmail.com

ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AND SOCIAL JUSTICE

The article is devoted to the implementation of social justice through the teaching of adaptive physical education in institutions of general secondary education, the definition of pedagogical conditions, laws, principles, methods, techniques and means of inclusive didactics, the creation of a high-quality educational correctional environment for students with limited functional capabilities, namely, the implementation of the principles: equality and justice; accessibility and systematicity; interactivity in adaptive physical culture; content that motivates children with disabilities to study; simplifying the cognitive complexity of the educational process in inclusive education; the study and application by the physical culture teacher of advanced pedagogical experience in the organization of educational work in correctional pedagogy. The problems that arise in the formation of social justice in the school team, the ways of improving professional activity in the provision of inclusive educational services in adaptive physical education based on the creation of special material, technical and didactic conditions that ensure the high efficiency of the educational process of social adaptation, intellectually and physically handicapped children. The purpose of this article is to reveal the main components of adaptive physical education and social justice. It outlines scientific and pedagogical provisions that should be followed in solving all tasks of adaptive physical education with various nosologies in children, creating an educational environment to ensure social justice among students of general secondary education institutions. The presented material reveals the issues of pedagogy of adaptive physical education, socialization of inclusive youth to the realities of modern life, their participation in physical culture and health and sports and mass work of a comprehensive school. The necessity of raising functionally retarded children through the use of physical culture in order to prepare them for the next fulfilling life, acquiring a profession, creating a harmonious family, normal childbirth and protecting the sovereignty and independence of the Ukrainian state is substantiated. The main components of social justice in various informal groups of youth and adults and the components of adaptive physical culture are highlighted. The article considers the development of physical qualities of schoolchildren with significant deviations in the functional state in adaptive physical education of curricula and programs of general secondary education institutions. The authors see prospects for further research in the development of methodological recommendations for the training of physical education teachers as assistants (tutors) in inclusive education in adaptive physical education of schoolchildren.

Key words: adaptive physical education, social justice, inclusive education, correctional pedagogy, students with special needs, physical education teacher.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Адаптивне фізичне виховання – новий напрямок у вітчизняній системі освіти і науки, тому актуальність проблеми соціальної адаптації учнівської молоді та соціальної справедливості стосунків в умовах сьогодення не викликає сумнівів. Процес формування світогляду регулюється системою українського національного виховання, самовиховання і освіти у закладах загальної середньої освіти. Сприйняття реалій життя, світорозуміння і світогляд кожної особистості формується в процесі навчально-виховної роботи закладу загальної середньої освіти. Завдання школи, громадськості і батьків – поєднати в єдине ціле всі складові всебічного гармонійного розвитку кожної особистості відповідно до освітніх завдань підготовки молоді до наступного повноцінного життя, майбутньої професійної діяльності, створення гармонійної сім'ї й виховання

дітей та захисту України в умовах російської агресії.

Ідеологією у суспільстві вважають систему ідей, поглядів, соціальних і духовних цінностей, інтересів і потреб, що складають основу цілей і завдань, активної діяльності тієї чи іншої спільноти або верстви населення на близьку і далеку перспективу її життя [2]. Навчання, виховання і освіта має здійснюватися за інклюзивними планами і програмами, суттєвою складовою яких є всебічна підготовка підростаючих поколінь до повноцінного життя, створення матеріальних цінностей, гармонійних суспільних відносин та захисту суверенітету і цілісності держави.

Концептуальні засади базової підготовки і інклюзивної освіти молоді розкриті у основних державних документах: закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про позашкільну освіту» (2020),

«Про інклюзивну освіту» (2017), указах Президента України, постановках Кабінету Міністрів України, стратегіях та концепціях фізичного виховання, розвитку фізичної культури і спорту в Україні. З 2001 року Міністерством освіти і науки України уведений в дію проект, який захищає дітей з особливостями у фізичному та інтелектуальному розвитку в суспільних відносинах. Відповідно Постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами, оновлено Положення про інклюзивно-ресурсний центр та внесені зміни до окремих актів Уряду, що регулюють питання освіти таких дітей дошкільного віку та осіб 18 і старше, які здобувають професію, й перебувають на частковому державному забезпеченні. Стратегія сучасної освітньої програми «Нова українська школа», яка впроваджується у закладах загальної середньої освіти з 2018 року (1-4 класи) та з 2022 року (5 класи) має складові адаптивного фізичного виховання учнів на засадах гендерної політики, соціальної справедливості і рівності в отриманні освіти для всіх школярів і дітей з особливими потребами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням інклюзивної освіти довгий час не приділялося належної турботи. Тільки на початку ХХ століття проблеми вивчення, освіти, виховання і професійної підготовки осіб з відхиленнями у функціональному розвитку в педагогіці приділили особливу увагу. Значний доробок у корекційну освіту молоді внесли М. Монтесорі та продовжувач її ідей О. Декролі. На початку століття питаннями корекційної педагогіки займалися провідні вітчизняні і зарубіжні вчені. В умовах швидких темпів зростання суспільного прогресу, глобалізації життя та постійного збільшення освітньої інформації й вимог до оцінювання успішності школярів закладів загальної середньої освіти адаптивне фізичне виховання, соціальна справедливість та пов'язаний з ними гармонійний всебічний розвиток учнівської молоді вимагає особливої уваги педагогічної науки і практики.

Теоретичні основи корекційної педагогіки, загального виховання, соціальної справедливості та інклюзивної освіти розглядаються у працях І. Беха, М. Баки, Н. Волошина, Т. Гавлітіна, К. Журби, Ю. Завалевського, О. Захаренка, В. Івашковського, П. Ігнатенка, В. Кириченка, В. Киричок, Б. Кобзаря, В. Мірошніченка, В. Новосельського, Р. Петронговського, Ю. Руденка, Р. Сойчук, О. Стьопіна, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, М. Тимчука, В. Третякова, В. Фарфоровського, К. Черної, Т. Шашла та ін.

Останніми роками зростає кількість досліджень, присвячених окремим аспектам формування загальнолюдських цінностей, соціальних відносин, соціальної справедливості, українських звичаїв і традицій у сучасній молоді засобами фізичної культури, спорту і туризму як домінуюча ідеологія: В. Вербицький, О. Маркова, Г. Пустовіт, Т. Троценко, А. Турчак та ін. Національно-патріотичний напрямок розробляли Ю. Васютін, К. Жуковський, М. Зубалій, Г. Коломієць, С. Коцевич, М. Соловей,

В. Тимченко, З. Цимерінова, Д. Янчук, В. Яровий та ін.

Теоретичні і методичні засади адаптивного фізичного виховання і соціальної адаптації при наявності різних нозологій у осіб з обмеженими можливостями розроблені Д. Батлером, В. Бургером, Л. Вигодським, Р. Вілла, Д. Волтоном, В. Гудонісом, Е. Дюркгеймом, Б. Калпом, Д. Кірком, С. Ленді, Д. Лінчем, П. Кузнецовим, Т. Осадченком, Г. Осиповим, Р. Мертоном, М. Мидом, А. Семеновим, П. Сорокіним, Т. Персонсом, О. Печком, Д. Саузендом, В. Ткаченком, А. Тріппом, Л. Харрісоном, А. Шатовим, В. Ядовим, К. Яспером та ін.

Мета статті: розкрити і обґрунтувати основні компоненти проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Адаптивне фізичне виховання інклюзивних учнів закладів загальної середньої освіти передбачає засвоєння ними такого ж обсягу навчальної інформації, досвіду суспільної поведінки та багажу знань як і всіх учасників загального шкільного навчально-виховного процесу. Проте, установи загальної середньої освіти, до яких відносяться і фізкультурно-спортивні організації, мають враховувати потреби інклюзивного навчання й освіти таких дітей та можливість сприйняття ними навколишнього середовища. Останні законодавчі акти передбачають права дітей інклюзивного характеру: врахування потреб у приміщеннях (спеціальне дидактичне забезпечення, обладнання й інвентар для адаптивного фізичного виховання), психологічна допомога за потреби на уроках фізичної культури (спеціальна підготовка вчителя фізичної культури, наявність тьютора (асистента за необхідності, яким може виступати і вчитель фізичної культури, за умови проходження ним курсів підвищення кваліфікації відповідного рівня), можливість навчатися окремо чи індивідуально (на вибір батьків), адаптація навчального плану і програми з фізичної культури, форм та методів адаптивного фізичного виховання відповідно індивідуально-вікових особливостей таких учнів, безбар'єрний дидактичний простір тощо.

У формуванні суспільних поведінкових моделей діяльності молодого покоління варто долучати сучасний аналіз військового стану в державі, фінансового і матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу. Важливим є визначення власної ролі педагога у підвищенні професійної майстерності, здобуття фахового рівня знань і досвіду інклюзивної освіти. Суттєвою вимогою до адаптивного фізичного виховання учнів в закладах загальної середньої освіти є створення належних соціальних і побутових умов забезпечення освітнього процесу: облаштування під'їздів та пандусів, ресурсних приміщень, видання підручників, навчально-методичних посібників, дидактичних матеріалів для інклюзивного навчання, виробництво спеціальних приладів та ін.

Структурно-системний підхід у адаптивному фізичному вихованні школярів засобами фізичної культури передбачає використання понятійно-категорійного апарату професійної діяльності

фахівця з інклюзивної освіти. А саме: закони, з яких логічно випливають закономірності, принципи, функції, зміст, форми, методи, прийоми і засоби навчально-виховної роботи у школі.

Головний закон, керівне правило інклюзивної освіти та педагогічної науки – відповідність навчання, виховання і освіти рівневі продуктивних сил та виробничих відносин сучасним умовам, науково-технічному процесу, соціальному, культурному і духовному розвитку суспільства. Закон відповідності, як філософська категорія, має дві риси, які характеризують широкий діапазон його дії: 1) випереджальний характер освіти і виховання у порівнянні з розвитком суспільства; 2) зворотній зв'язок між станом освітнього процесу і вихованням та розвитком суспільного прогресу.

Відповідно даного основного об'єктивного закону розвитку людства впливають дидактичні закономірності: 1) процес навчання зумовлений потребами суспільства в освічених і всебічно розвинених продуктивних силах, які продовжать справу прогресу і відновлення Української держави; 2) процес навчання є провідною частиною комплексного навчально-виховного процесу школи; він є єдиним і закономірним; його навчально-інформативна, виховна і розвивальна функції постають як єдине закономірне ціле; 3) процес навчання залежить від навчальних і вікових особливостей школярів; 4) процес навчання залежить матеріальних умов школи [1].

Закономірності виховного процесу розподіляються на дві групи. До першої належать: 1) суперечності між цілями і характером досягнення їх у системі суспільного, шкільного, сімейного виховання та самовиховання; 2) суперечність між вимогами, які ставляться суспільством і державою до колективу й особистості, та соціальним досвідом і можливостями задовольняти ці вимоги; 3) суперечність між новими потребами та інтересами вихованців і рівнем готовності останніх до їх реалізації, що визначається досягнутою культурою діяльності і людських відносин; 4) суперечності між авторитарними відносинами та відносинами співробітництва і співдружності в суспільстві й колективі. До другої групи закономірностей належать: 1) зв'язки між процесами навчання, освіти, виховання і розвитку як компонентами цілісного педагогічного процесу; 2) зв'язки між процесами виховання і самовиховання, освіти і самоосвіти, викладання і учіння, педагогічним керівництвом і творчою активністю виховуваних в умовах співробітництва і співдружності їх учасників; 3) зв'язки між характером творчої діяльності в основних її видах, ставлення до навколишньої діяльності й себе та досягнутими результатами розвитку особистості і колективу; 4) зв'язки між вихователем і виховуваним, їхніми колективами у педагогічній системі; 5) зв'язки між навчанням, вихованням, суспільно цінною продуктивною працею та підготовкою до повноцінного життя і творчої практичної діяльності [2].

Принципи навчання, що обслуговують компоненти його змісту: спрямованості

дидактичного процесу на розв'язання взаємопов'язаних завдань освіти, виховання і розвитку; науковості, систематичності і послідовності. Принципи, що стосуються діяльності вчителя і його методики викладання: доступності і дохідливості викладання; наочності; активності і свідомості. Принцип, що стосується контрольно-оцінювальних функцій: міцності засвоєння знань, формування умінь і навичок [1].

Провідне місце у нашому дослідженні займають принципи виховання: гуманістичної цілеспрямованості виховного процесу; всебічних зв'язків школи з життям; гуманістичних колективістських відносин між суб'єктами педагогічного процесу; виховання свідомого ставлення до всіх видів діяльності і людських відносин на основі самодіяльності і творчої активності вихованців; єдності наукової освіти і культури з сучасним світським вихованням (гуманістичної спрямованості); наступності, системності і послідовності у вихованні; поваги і любові до особистості учня та розумних вимог до нього; вибору оптимальної системи засобів виховання всебічно розвиненої особистості з урахуванням її індивідуально-вікових рис; єдності особистісно-діяльнісного (індивідуалізованого) та суспільно-державного підходів до виховання, навчання й освіти [2].

Форми організації і проведення інклюзивної навчально-виховної роботи з інклюзивними учнями закладів загальної середньої освіти та педагогічні умови формування особистості з відхиленнями в інтелектуальному і функціональному розвитку засобами фізичної культури не були предметом особливого дослідження. Тому, нами висувається соціальна вимога щодо толерантного ставлення всіх учасників педагогічного процесу до особливостей таких дітей, не акцентуючи уваги на їх нозологіях, входження інвалідів до учнівського (спортивного) колективу, не відокремлення їх від класу, інших дітей, спрощення дидактичних і виховних завдань шляхом співпраці вчителів, батьків і дітей.

Важливими структурними компонентами адаптивного фізичного виховання є дидактичні методи інклюзивного освітнього процесу. Їх кілька груп.

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів: словесні – розповідь-пояснення, бесіда на уроці фізичної культури, лекція на актуальну тематику; наочні – ілюстрація, демонстрація; практичні – вправи, лабораторні роботи, досліди, навчальна праця, твори, реферати; індуктивні і дедуктивні; репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові; навчально-тренувальна робота під керівництвом вчителя фізичної культури, самостійна робота учнів.

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності школярів: створення ситуації інтересу, пізнавальні ігри, навчальні дискусії; роз'яснення мети навчання предмета, вимоги до його вивчення, заохочення і покарання.

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: систематичність (регулярність) обліку і контролю; всеохопленість (всебічність, повнота), диференційованість (попередметно) та

індивідуальність (за стилем і формами контролю), об'єктивність оцінювання, урізноманітнення видів і форм контролю в діяльності вчителя, єдність вимог до контролю з боку всього педагогічного колективу. У дидактиці розрізняють ще бінарні – подвійні (словесно-наочно-практичні) методи: словесно-інформаційні, словесно-проблемні, словесно-евристичні (пошукові), дослідницькі [1].

До методів навчання і виховання у адаптивному педагогічному процесі додаються інклюзивні прийоми – одномоментні дії вчителя фізичної культури, як фахівця-асистента (тьютора): інтонація голосу, логічні акценти, рухи, переходи, писання на дошці, підкреслення або виділення слів, акценти, повторення, швидка реакція, імпровізація, артистизм, гра, кураж.

Розглянемо основні методи адаптивного фізичного виховання в умовах формування всебічного розвитку школярів засобами фізичної культури. Їх п'ять груп: 1) формування свідомості особистості (розглядається як провідний метод формування світогляду): бесіда, співбесіда, розповідь, консультація, порада, диспут, спільний проєкт, критичний аналіз поведінки дітей з особливими потребами, систематизація, узагальнення, моделювання явищ, процесів, життєвих ситуацій; 2) виховання і самовиховання сучасної культури і діяльності, людських відносин у практичному житті: педагогічні вимоги і співробітництво, громадська думка, приклад і його аналіз, привчання, вправи, педагогічні ігри, виховувальні ситуації; 3) формування високоморальних якостей особистості у процесі інклюзивного навчання і праці: цілепокладання і педагогічне співробітництво, самовиховання; 4) активізації діяльності і самовиховання: стимулювання і мотивації, позитивні емоції, змагання, переконання, схвалення і засудження; 5) педагогічних зрізів і корекції педагогічного процесу в єдності з вихованцями: анкетування, інтерв'ювання, опитування, співбесіда, оцінка вихованості, педагогічний зріз. До методів самовиховання належить адаптація, привчання, вправа, педагогічна гра, консультація, самоаналіз, саморегуляція, самоконтроль тощо.

Проте, основними методами виховання особистості і формування її національно-патріотичних цінностей і військово-патріотичних якостей, на наш погляд, є методи доброзичливої, гуманної співучасті в сучасних умовах життя кожного вихованця, налагоджування з ним високогуманних стосунків, цілеспрямованого діалогу і стосунків, позитивного прикладу, цілеспрямованого діалогу і стосунків, дискусії, педагогічних вимог і співробітництва, громадської думки, привчання і вправ [2].

Враховуючи навчальні, розвивальні, виховні і освітні функції вчителя фізичної культури при адаптивному фізичному вихованні, слід перелічити його основні педагогічні здібності: дидактичні (гностичні), організаторські, комунікативні, перцептивні, сугестивні, науково-пізнавальні (академічні), динамізм, емоційна стійкість, імпровізація, артистизм, кураж, харизма, креативність, оптимістичне прогнозування,

емоційна стійкість та професійна компетентність (комплексність знань, їх забарвленість та постійне оновлення).

Сучасні тенденції розвитку українського суспільства вимагають нових підходів інноваційного характеру в освіті та в корекційній педагогіці зокрема. Особливий акцент – на створенні, «виращуванні» особистості через відкриття її здібностей, а не насаджуванні своїх інтересів. При цьому важливо вчителю фізичної культури відповідати за свій вплив, але вбачати відчуття морального задоволення від розвитку його учнів.

Адаптивне фізичне виховання не обмежується формуванням знань, умінь та рухових навичок і має більше, ніж просто рекреаційний характер. Із залученням до багатьох видів фізичної активності учням приходять знання та розуміння принципів і понять, таких як «правила гри», чесна гра і повага, тактична і тілесна обізнаність, а також соціальна обізнаність і справедливість, пов'язані з особистою взаємодією і командними зусиллями в багатьох видах спорту. Цілі, які виходять за межі фізичного виховання і спорту, такі як міцне здоров'я, повноцінний особистісний розвиток і соціальна інтеграція, ще більше підкреслюють важливість включення цього контенту до шкільної програми.

Звертається увага науковців на зростаючу проблему «прекарності» (або вразливості) у сучасному глобалізованому й милітаризованому суспільстві. Як стверджує Д. Кірк «...бідність, психічне здоров'я, гендерна нерівність і дискримінація, деструктивна поведінка учнів, злочини з використанням холодної і вогнепальної зброї – все це є референтами прекарізації» [6].

Про зростання нестабільності у провідних країнах світу свідчить одночасне збільшення кількості масових злочинів, зростання депресивних симптомів та кількості самогубств серед молоді, особливо з інклюзивними складовими, а також збільшення приватизації (та профанації) державних програм їх соціального забезпечення та освіти.

Іншим індикатором соціальної нестабільності є економіка. Податкові дані та дані соціального опитувань свідчать, що нерівність доходів і багатства (як на глобальному рівні, так і ще більше на національному) подібна до великого розриву, задокументованого безпосередньо перед Великою американською депресією. Таким чином, ці дані вказують на те, що людство живе у нестабільні і психологічно нестійкі та виснажливі часи.

Важливо розрізнити нестабільність і вразливість. За словами Д. Батлер, нестабільність – це універсальний стан людини, який ґрунтується на взаємозалежності людей один від одного – і тому всі люди є вразливими. Взаємозалежність, якої потребує людина, породжує вразливість, яку вона відчуває в певний момент життя і яка лежить в основі осмисленого людського досвіду [3]. З іншого боку, прекарність породжує ті самі наслідки вразливості, але в цьому випадку вона зумовлена нерівномірним (і несправедливим) розподілом серед населення. Іншими словами, прекарність відчувають маргіналізовані, бідні та безправні члени суспільства через їхній статус відчужених.

Вразливими, наприклад, є бідні учні, що не мають достатніх ресурсів, діти мігрантів, або трансгендерний учень, який зазнає нападів у роздягальні на уроках фізичної культури. Зрештою, прекарність (і нестабільність) – це поняття, з якими вже мають справу працівники охорони здоров'я та фізичного виховання. Як зазначає Д. Кірк: «вчителі фізичної культури, навчають дітей, які страждають від негативних наслідків прекарності. Вони варіюються від гніву, тривоги, відчуження та депресії до деструктивної, а іноді й насильницької поведінки. Виникають питання про те, наскільки добре вчителі підготовлені до такої роботи» [6].

Однак, на сьогодні все більше з'являється критично орієнтованих інклюзивних педагогів, які зосередилися на вирішенні проблем соціальної нерівності, що турбують сучасне суспільство, для того, щоб створити більш соціально свідоме та морально відповідальне об'єднання людей, яке приймає і розуміє, а не ненавидить інших. Зосереджуючись на різноманітності, прийнятті та інклюзії, корекційна освіта (включаючи адаптивне фізичне виховання) має відігравати важливу роль у боротьбі з соціальною несправедливістю та створенні більш справедливої майбутньої для всіх учнів, особливо інвалідів; такого завдання можна досягти за допомогою інклюзивної освіти в дусі соціальної адаптації і соціальної справедливості. Викладання адаптивного фізичного виховання на засадах соціальної справедливості означає сприяння освітнім структурам та передовому педагогічному досвіду, в яких інклюзивні учні можуть прийняти і назвати свої способи пізнання світу через критичне розуміння себе, своїх громад і свого місця в суспільстві в цілому. Коли соціальна справедливість є головною метою корекційної педагогічної діяльності, особливо вчителя фізичної культури через адаптивне фізичне виховання, вона входить у ширший контекст сучасної соціальної інклюзивної освіти. Література із соціальної адаптації і формування соціальної справедливості варіюється від філософських/концептуальних, дидактичних, практичних, етнографічних, теоретичних, морально-етичних та демократично обґрунтованих робіт.

Концепція соціальної справедливості у адаптивному фізичному вихованні не є новою. Насправді, питання рівності та справедливості у загальному фізичному вихованні перебувають у центрі уваги низки дослідників і практиків уже понад 40 років. Узагальнюючи результати досліджень, можна сказати, що наші інституції, такі як школи та університети, відображають наше суспільство та нерівність, які в ньому існують [3].

Завдяки різноманітності концептуальних підходів в інклюзивній освіті, адаптивне фізичне виховання постійно відтворює навчальну програму, яка є на сьогодні новою, елітарною, індивідуалістичною, проте – маскулинною та орієнтованою на постійну боротьбу за місце у житті й суцільне соціальне змагання, адже інколи відтворює культуру гендерних, расистських, сексистських та ейджистських практик. Вчителі повинні дізнатися про справедливість у загальному

фізичному вихованні під час педагогічної освіти, однак у більшості вищих навчальних закладів не викладається соціокультурна проблематика або питання соціальної справедливості взагалі. Тому професія вчителя, і вчителя фізичної культури зокрема, повинна бути спрямована на стратегії та дії для створення більш інклюзивного простору для учнів [4].

Однак потрібно більше стратегій щодо того, як виглядає соціальна справедливість в адаптивному фізичному вихованні і як її можна впроваджувати на уроках фізичної культури щодня, а також плани щодо того, як не допустити соціальної нерівності у шкільному дитячому (спортивному) колективі. Використовуючи свою фахову майстерність професійне судження, вчитель фізичної культури повинен розпізнати, чи підходять викладені ідеї та стратегії, як для його інклюзивного навчально-виховного простору, так і для індивідуальних потреб учнів з особливими можливостями.

В першу чергу, усвідомлюючи основи соціальної справедливості у загальному фізичному вихованні, необхідно відмітити неупереджене усвідомлення здібностей учнів з відхиленнями у стані здоров'я. Кожна людина має унікальні інтелектуально-функціональні якості, які притаманні лише їй, це означає, що учні обдаровані в багатьох сферах, таких як духовна, емоційно-психологічна, соціально-економічна, фізично-трудова та когнітивна. Переважно у загальному фізичному вихованні найбільше цінуються фізичні здібності, причому тих, хто не вважається фізично розвиненим, називають «з низькими здібностями», а тих, хто має гарну фізичну форму, зазвичай називають «з високими здібностями». Педагог, який адекватно усвідомлює здібності, розуміє, що низький/високий рівень різнобічних людських можливостей не враховує їх повний діапазон, який можуть проявити учні, особливо з обмеженими фізичними якостями. Наприклад, учень з відхиленнями у соматичному розвитку не в змозі фізично виконати метання м'яча на певну відстань, але він може пояснити як правильно його виконувати, чи які вправи треба виконувати, щоб покращити результат, або може навчити інших. Таким чином, він є здібним учнем з обмеженими функціональними можливостями. Важливо дати таким учням можливість продемонструвати свої здібності, а не навішувати на них ярлики «може» і «не може» або «компетентний» і «некомпетентний» чи «талановитий» і «відстаючий».

Вчитель фізичної культури, який вбачає і усвідомлює дитячі здібності, розглядає можливість викладання концепції здібностей інклюзивним учням, щоб допомогти їм переосмислити припущення про тих, кого вважають «некомпетентними» або «нездатними», шляхом створення інклюзивного контексту, в якому увага не зосереджується на окремих здібностях. Наприклад, вчителі фізичної культури можуть запрошувати паралімпійські команди місцевої громади до свого спортивного залу або охоплювати різні інклюзивні види спорту, такі як волейбол сидячи, голбол і біг наосліп, як частину своїх практичних занять (не ізолювано, а не окремо).

Вчителю фізичної культури при формуванні соціальної справедливості адаптивному фізичному вихованні також необхідно усвідомлювати власну упередженість. Важливо усвідомлювати як явні (свідомі), так і приховані (підсвідомі) особистісні упередження, а також те, як вони впливають на навчання інклюзивних учнів. Явне особистісне упередження виникає на свідомому рівні і охоплює ставлення та переконання щодо особи чи класу. З іншого боку, неявні упередження стосуються несвідомих установок і стереотипів, які впливають на наше розуміння, дії та рішення. Усвідомлення явних упереджень дозволяє свідомо контролювати або перевіряти їх таким чином, щоб мінімізувати вплив на учнів з обмеженими фізичними можливостями.

Однак приховані особистісні упередження необхідно виявити і зрозуміти, перш ніж їх можна буде подолати за допомогою різних стратегій. Тому важливим першим кроком є з'ясування того, якими можуть бути упередження вчителів фізичної культури в адаптивному фізичному вихованні. У країнах Європи і США саме з цією метою існують спеціальні веб-сайти. Наприклад, проєкт Project Implicit Гарвардського університету, для проходження низки тестів на різні фахового упередження.

Однією з форм впровадження соціальної справедливості у адаптивному фізичному вихованні є спільна розробка навчальної програми з такими учнями. Застосування соціальної справедливості в адаптивному фізичному вихованні означає використання спеціальних принципів демократичної освіти, це може включати обговорення контенту навчальної програми з адаптивного фізичного виховання з інклюзивними учнями та заохочення почуття єдності серед них. Надаючи таким учням право голосу і вибору щодо їхнього навчання, вони можуть набути почуття відповідальності і причетності до уроку фізичної культури. Цього можна досягти шляхом проведення класних зборів, на яких вирішуються питання загального фізичного виховання, а потім проводиться голосування щодо вибору. Аспект участі інклюзивних учнів у голосуванні та виборі означає, що такі школярі мають змогу особлювати те, як виглядає і відчувається демократія. Однак вчителі фізичної культури на зібранні активу класу, спортивного колективу чи загальношкільних зборах повинні забезпечити, щоб голос кожного учня поважали і прислухалися до нього, а голосування було рівним і соціально справедливим. У деяких випадках голосування має бути анонімним. Вчитель, класний керівник, соціальний працівник чи шкільний психолог можуть з'ясувати, якими видами діяльності інклюзивні учні бажають займатися на уроках фізичної культури, у вільний від занять час, спільно розробити план роботи на наступний семестр (триместр, чверть), а потім проаналізувати реалізовану навчальну програму, щоб зрозуміти, як її можна вдосконалити.

Оцінювання у адаптивному фізичному вихованні також має важливе значення. Традиційно, вчителі фізичної культури часто використовують стандартизовані тести, тести

теоретичні та оцінки і зосереджуються на психомоторній сфері. Однак, більш доречною практикою є впровадження різноманітних форм адаптивного оцінювання на уроках фізичної культури. Вчитель адаптивного фізичного виховання повинен включати та визначати пріоритетність оцінювання в соціальній/емоційній та афективній сферах, щоб уникнути надмірної залежності від психомоторного оцінювання (наприклад, ведення навчальних журналів про стосунки в класі або індивідуальних дошок для відображення того, наскільки цікавим був урок). Якщо ми оцінюємо різними способами, ми надаємо всім учням класу можливість показати нам, як вони навчаються найкраще. Залучення батьків/опікунів або асистентів (тьюторів) до навчального процесу своїх дітей через використання альтернативних оцінювань, таких як портфоліо, може допомогти підвищити видимість і важливість адаптивного фізичного виховання.

Дослідження європейських науковців продовжують привертати увагу до несправедливих результатів, таких як: досягнення та вищі оцінки у загальному фізичному вихованні часто пов'язані з активною участю у спортивних клубах, а учні, які не займаються організованим спортом у свій вільний час відчувають почуття тривоги та неспроможності. Також несправедливо завищені оцінки в цілому можуть бути у дітей, які мають добре освічених чи забезпечених батьків.

Соціальна рівність і справедливість – ці терміни означають різні речі, особливо в адаптивному фізичному вихованні, але часто використовуються як взаємозамінні. Рівність означає надання кожному можливості досягти успіху. Рівність означає справедливість або однакове ставлення до всіх. Саме тому нам потрібен справедливий, прозорий і чесний навчальний простір. Свобода означає включення всіх учнів у педагогічний процес й усунення всіх дидактичних бар'єрів та поєднує в собі соціальну рівність і справедливість. Інклюзивна школа сприятиме свободі та визнає, що потрібно робити більше для того, щоб надати кожному інклюзивному учневі можливість бути успішним.

Існують постійні розбіжності щодо загальної мети адаптивного фізичного виховання, деякі вчені стверджують, що метою має бути поширення інформації про здоров'я та боротьба з епідемією «ожиріння»; інші вважають, що загальне фізичне виховання має бути просвітницьким і зосереджуватися на критиці норм, що стосуються здоров'я та адаптивної фізичної культури. Ті, хто дотримується принципів соціальної справедливості, належать до останніх і прагнуть поставити під сумнів норми здоров'я, які, як видається, ігнорують соціокультурні проблеми, що впливають на здатність людини до здорової поведінки, наприклад, до участі у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій діяльності. Здебільшого ті, хто виступає за зміцнення здоров'я, намагаються боротися з «жирофобією» - «надмірною вагою» та «ожирінням», щоб стати «стрункими» та «підтягнутими» на благо нації. Фізичне виховання прийняло цей дискримінаційний курс і надає

перевагу тілам, які відповідають нормативним стандартам. Адже сьогодні модно бути здоровим і не хворіти.

Багато педагогів вважають тих, хто відхиляється від норми, лінівими, невмотивованими, ненажерливими і такими, які потребують виправлення. Щоб створити безпечний та інклюзивний простір для всіх учнів, педагоги повинні усвідомлювати, що вони не пропагують худорлявість і не сприяють упередженому ставленню до повних учнів, а також гарантувати, що їхня програма з фізичного виховання не пропагує нормативний погляд на людське тіло. Щоб усі учні почувалися в класі комфортно, вчителі й вихователі повинні намагатися любити кожного учня в класі, незважаючи на їхні унікальні розміри тіла. Вони можуть пом'якшити свою політику щодо одягу і дозволити учням одягатися так, як вони почувуються зручно, а також забезпечити, щоб зображення, які демонструються учням, відображали різноманітні типи тіл. Надання однакових можливостей для кожної статі має важливе значення для соціальної справедливості. У адаптивному фізичному вихованні ми бачимо гендерну нерівність у самій навчальній програмі, а також у структурі класу. Структура класу може змушувати учнів підкорятися: не всі учні відповідають бінарним категоріям «чоловіки» та «жінки», але все ж таки змушені обирати одну з цих двох категорій для занять з адаптивного фізичного виховання. Багато програм загального фізичного виховання в усьому світі продовжують традицію одностатевих уроків фізичної культури, що може створювати незручну ситуацію для тих, хто є гендерно неконформними. Сама навчальна програма з фізичного виховання також може створювати нерівні гендерні ситуації, пропонуючи лише традиційні консервативні види діяльності – наприклад, пропонуючи чоловічі види спорту, такі як футбол, баскетбол, регбі і бейсбол, і пропонуючи жіночі види спорту, такі як танці, гімнастика, йога, нетбол, софтбол і волейбол. Ці традиційно гендерні види діяльності створюють норму, що чоловіки повинні займатися маскулініними, агресивними, силовими видами спорту, а жінки – продовжувати традицію брати участь у заходах, які пропагують жінок як «естетично красивих створінь».

Вчителі фізичної культури інколи можуть пропагувати гендерні практики на своїх уроках, вимовляючи образи на кшталт «не кидай, як дівчисько» або «хлопці не плачуть, будьте чоловіками». Таке бінарне мислення є небезпечним у фізкультурній освіті і може переслідувати особистість протягом усього життя. Учні, незважаючи на їхні особистісні уподобання, має бути відкритий доступ до всіх видів рухової діяльності.

Квір-фізична культура – це «гетеросексуальне» місце багато в чому. Наприклад, групування дівчат і хлопців в окремих роздягальнях робить припущення, що всі учні є гетеросексуалами. Крім того, поділ хлопців і дівчат на дві окремі групи робить припущення, що кожен ідентифікує себе з одним із двох гендерів, і що зовнішній вигляд їхнього тіла є репрезентативним для їхньої

гендерної ідентифікації. Гендерна бінарність є явною частиною фізкультурного тестування. Наприклад, тести на фізичну підготовленість вимагають різних балів для хлопчиків і дівчат, багато класів розділені за статтю. Викладання фізичної культури за гендерною ознакою є небезпечним для ЛГБТК-учнів, урок фізичної культури може стати місцем, яке порушує нормативні припущення щодо гендеру та сексуальності – і потенційно може бути квір-інклюзивним місцем.

Існують прості способи зруйнувати гендерні бінарні уявлення. Один із них – запропонувати учням (ученицям) представлятися на ім'я та з використанням займенників. Наприклад, це може виглядати так: «Привіт, мене звуть Діллон, і я використовую займенники він/вона/воно». Це простий спосіб показати трансгендерним/небінарним учням, що вчитель визнає їхню присутність. Нарешті, замість того, щоб дотримуватися суворих норм щодо тестування фізичних здібностей та навичок, можна зробити тестування однаковою для всіх учнів. Наведені вище приклади – це кілька способів зруйнувати гендерні бінарні уявлення та гетеросексуальність як переважну сексуальну орієнтацію [7].

Освітня викладають у різноманітних умовах, з учнями, вчителями та адміністраторами, які належать до інших культурних груп, ніж їхня власна. Багато з цих учнів, вчителів та адміністраторів можуть походити з груп меншин, до яких ставляться по-різному залежно від політики, економіки та суспільних дискурсів. Педагог, що викладає фахові дисципліни, повинен прагнути бути поінформованими про культурні норми, що існують у кожній групі меншин, а також знати історію цієї групи. Коли вчителі займаються культурною обізнаністю, вони підвищують свою культурну компетентність, що дозволяє уникнути конфронтації з учнями та їхніми батьками/опікунами й налагодити стосунки між вчителем й учнями. У фізичному вихованні культурна обізнаність може передбачати знання того, що учні, які ідентифікують себе як мусульмани, можуть святкувати Рамадан і постиги в певні місяці року (вони змінюються щороку), або, що Свідки Єгови зазвичай не святкують Різдво, Великдень і не практикують йогу. Знання цієї інформації дозволяє вчителям фізичної культури мати більш цінний обмін думками з учнями та розуміти їхні культурні норми.

Вплив медіа на життя дітей та молоді, які навчаються, зростає з кожним днем. Покоління молодих людей занурилися в культуру, де технології є нормою, а для деяких студентів цифрові технології стали частиною їхнього життя. Особливий вплив соціальних мереж на образ тіла учнів важливо розуміти з кількох причин. Учні, які мають тип тіла, що не просувається в позитивному сенсі в соціальних мережах, часто стикаються з негативними коментарями та/або знущаннями на уроках фізичної культури. Дійсно, учні, які здається, мають «ідеальний тип тіла», також часто борються зі своїм тілесним образом. Такі учні можуть відчувати себе неповноцінними або

вдаватися до нездорових засобів, щоб досягти «ідеального тіла», будь то стероїди/гормони росту або розлади харчової поведінки. Педагог, який впроваджує принципи соціальної справедливості, зосереджується на тому, щоб допомогти учням прославляти своє тіло, щоб забезпечити певну рівновагу в умовах впливу соціальних мереж. Надання боді-позитивних зображень і засобів масової інформації на уроках фізичної культури, які демонструють силу, грацію, міць і відмінності людей (включно з відомими спортсменами), є одним із способів відзначити різні типи тіл.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Професія вчителя фізичної культури – одна з найдивовижніших і найкорисніших професій. Вчитель багато в чому впливає на життя молоді, прищеплює і просуває цінності в громадах і будує міцні довготривалі стосунки з багатьма зацікавленими сторонами. Від учителів фізичної культури часто вимагають занадто багато: навчати про здоров'я, характер, дисципліну та фізичну активність, бути наставником і тренером, а також виконувати адміністративні завдання. Дійсно, життя відбувається у нестабільні часи – і ми знаємо, що вони є нестабільними і для освітян. Заробітні плати вчителів недостатні, обов'язки постійно зростають, а бюджети постійно скорочуються. Проте багато вчителів сповнені завзяття і саме вони мають унікальну можливість досягти соціального прогресу і покращити умови для наступного покоління вчителів фізичної культури, асистентів чи тьюторів. Метою має бути виховання учнів, які цінують фізично активне життя. При цьому здоров'я і фізична активність – це не просто індивідуальні прагнення, а соціальні права, на які заслуговує кожен. Головне завдання – виховати етику, соціальні цінності й турботу про інших – щоб наступне покоління було ще більш пристрасним до здоров'я та фізичної активності, а також стало всебічно соціально свідомими особистостями.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: Навч. посібник. К.: Вища шк., 1995. 237 с.
2. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва: Навч. посібник. К.: Вища шк., 1993. 320 с.
3. Butler J. Precarious life: the powers of mourning and violence. London, UK: Verso. 2004.
4. Culp B. Social justice and the future of higher education kinesiology. Quest, 2016. 68. pp. 271–283. URL: <https://doi.org/10.1080/00336297.2016.1180308>
5. Harrison L., & Clark, L. Contemporary issues of social justice: A focus on race and physical education in the United States. Research Quarterly for Exercise and Sport, 2016. 87(3), pp. 230–241. URL: <https://doi.org/10.1080/02701367.2016.1199166>

6. Kirk D. Precarity, critical pedagogy, and physical education. Abingdon, 2020. UK: Routledge.
7. Landi D., Lynch S., Walton-Fisette J. The A-Z of Social Justice Physical Education: Part 2. Journal of Physical Education, Recreation & Dance 2020. URL: <https://www.researchgate.net/publication/341026870>

REFERENCES

1. Galuzynskiy, V. M., Yevtukh, M. B. (1995). Pedahohika: teoriya ta istoriya: Navch. posibnyk [Pedagogy: theory and history: Education. Manual]. Kyiv: Vyshcha Shk., 237 s. [in Ukrainian]
2. Kasyanenko, M. D. (1993). Pedahohika spivrobitnytstva: Navch. posibnyk. [Pedagogy of cooperation: Education. Manual]. Kyiv: Vyshcha Shk., 320 s. [in Ukrainian]
3. Butler, J. (2004). Precarious life: the powers of mourning and violence. London, UK: Verso. [in English]
4. Culp, B. (2016). Social justice and the future of higher education kinesiology. Quest. 68. pp. 271–283. URL: <https://doi.org/10.1080/00336297.2016.1180308> [in English]
5. Harrison, L., & Clark, L. (2016). Contemporary issues of social justice: A focus on race and physical education in the United States. Research Quarterly for Exercise and Sport. 87(3), pp. 230–241. URL: <https://doi.org/10.1080/02701367.2016.1199166> [in English]
6. Kirk, D. (2020). Precarity, critical pedagogy, and physical education. Abingdon. UK: Routledge. [in English]
7. Landi, D., Lynch, S., Walton-Fisette, J. (2020). The A-Z of Social Justice Physical Education: Part 2. Journal of Physical Education, Recreation & Dance. URL: <https://www.researchgate.net/publication/341026870> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ТУРЧАК Анатолій Леонідович – кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: фізичне виховання учнівської та студентської молоді, професійна підготовка вчителя фізичної культури.

МАРКОВА Олена Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання факультету фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка вчителя фізичної культури, розвиток творчих здібностей студентів, інтерактивні електронні технології навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

TURCHAK Anatolii Leonidovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education, Dean of the Faculty of Physical Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: physical education of pupils and students, professional training of physical education teachers.

MARKOVA Olena Vitaliivna - Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education, Faculty of Physical Education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: professional training of physical education teachers, development of students' creative abilities, interactive electronic learning technol.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2024 р.

УДК 378.011.3-051:[373.3:001.895]

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-347-351

ЦУКАНОВА Наталія Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Цentrальноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6480-8717>
e-mail: tsukanova-nata@ukr.net